

200307611-148

Utdannings- og forskningsdepartementet
Boks 8119 Dep

0032 Oslo

31.01.04

Vår ref: 04/0032/NM/JAH

RYSSDALUTVALGET – HØRINGSUTTALELSE

Styret ved Kunsthøgskolen i Bergen behandlet innstillingen fra Ryssdalutvalget på sitt møte den 30.01.04. Den vedlagte høringsuttalelsen fikk enstemmig tilslutning på møtet.

Kunsthøgskolen i Bergen vil være spesielt interessert i å kunne drøfte videre med departementet hvordan institusjonskategorien *kunsthøgskoler* skal ivaretaes i et revidert lovforslag til Stortinget.

Med vennlig hilsen

Nina Malterud
rektor

Johan A. Haarberg
høgskoledirektør

Vedlegg

RYSSDALUTVALGETS INNSTILLING HØRINGSUTTALELSE

Enstemmig vedtatt på styremøtet den 30.01.04.

1. INNLEDNING

Kunsthøgskolen i Bergen gir i hovedsak tilslutning til uttalelsen fra det norske Universitets- og høgskolerådet. Synspunktene fra KHiB kan oppsummeres i følgende hovedpunkter:

2. GENERELLE KOMMENTARER

Ryssdalutvalget understreker at sektoren må settes i stand til å styrke kvaliteten på utdannings- og forskningstjenestene, møte den økte konkurransen og delta aktivt gjennom faglig samarbeid på en mer internasjonalt orientert arena, bedre sin effektivitet og sin omstillingsevne, øke sin eksterne inntjening, og bidra mer kraftfullt til utviklingen av egen region.

Kunsthøgskolen i Bergen støtter utvalgets prinsipielle forståelse av institusjonenes oppgaver og betydning for samfunnsutviklingen, deres egenart og verdigrunnlag, KHiB støtter også utvalgets sterke vekt på faglig og institusjonell autonomi, og vil understreke at institusjonenes autonomi må gjelde i forhold til så vel staten som markedskrefter og andre særinteresser i samfunnet.

KHiB mener at det er forslagene fra Ryssdalutvalgets mindretall som er mest i samsvar med utvalgets prinsipielle utgangspunkt. KHiB vil her vise til NOU 2000: 19 (*Bør offentlig sektor eksponeres for konkurranse? En gjennomgang av nasjonale og internasjonale erfaringer*), der det bl.a. heter at det kan være næringspolitiske, distriktpolitiske, fordelingspolitiske, brukerpolitiske og miljøpolitiske mål som ikke ivaretas gjennom markedet, selv om konkurransemarkeder leder til effektivitets- og/eller kvalitetsforbedringer, og at slike mål tidligere kunne søkes ivaretatt gjennom eierstyringen.

KHiB vil også fremheve at en OECD-rapport (*Distributed Public Governance – Agencies, Authorities and other Government Bodies*, Paris, 2002), som er basert på en undersøkelse av forholdene i ni ulike vestlige land, peker på klare svakheter ved fristillingen og privatiseringen av offentlig sektor de siste 15 – 20 årene. Rapporten viser til at det ofte har manglet klarhet om hensikt og virkemidler når de frittstående organene har blitt opprettet. I ettertid har det oppstått problemer med den politiske styringen av viktige samfunnsområder. Offentlig innsyn og kontroll har også vært problematisk. Rapporten gir dessuten eksempler på at det innenfor en offentlig ramme er fullt mulig med en stor grad av uavhengighet og faglig frihet, og at slik frihet ikke betinger fristilling fra det offentlige.

Etter KHiBs oppfatning styrker både den norske, offentlige utredningen og OECD-rapporten mindretallets argumentasjon.

Vi støtter mindretallet på disse punktene:

- Det er primært staten som skal ha ansvaret for å bygge opp og drifte de norske institusjonene som skal forestå kunstnerisk utviklingsarbeid, forskning og høyere utdanning her i landet. Private institusjoner bør være et supplement til disse. Den sterke graden av likestilling mellom statlige og private institusjoner som flertallet foreslår, vil gjøre det vanskelig for Stortinget og regjeringen å føre en utdannings- og forskningspolitikk som bygger på overordnede samfunnsmessige hensyn, og som fremmer langsiktighet.
- Det er vårt syn at institusjonenes autonomi samlet sett blir best ivaretatt gjennom mindretallets forslag om at universitetene og høgskolene skal være forvaltningsorganer med lovfestede fullmakter.
- En styresammensetning etter samme linjer som i dag, der ingen grupper har flertall alene, vil være godt egnet til å møte fremtidens utfordringer, og vil gi god legitimitet både innad og utad. Et eksternt styreflertall vil være problematisk i forhold til institusjonens autonomi og vil svekke styrets innsikt i institusjonens faglige virksomhet.
- Rektorrollen ved en høyere utdanningsinstitusjon er på mange måter best sammenlignbar med en politisk ledelsesfunksjon. En ledelsesmodell der hovedregelen bygger på et system med valgt rektor som styrets leder, er best egnet til å opprettholde rektors muligheter til å være en sentral aktør i overordnede faglige og strategiske spørsmål. En slik modell vil sikre at både rektor og styret som helhet har legitimitet i forhold til hele institusjonen.

I stortingsmeldingen om høyere kunstutdanning har departementet en omfattende og udelt positiv beskrivelse av de omstillingstiltak som har vært foretatt ved denne institusjonen etter at den ble opprettet i 1996. Kunsthøgskolen i Bergen tillater seg å vise til at hele denne prosessen er gjennomført under nettopp den styringsordningen som senere også er blitt gjort gjeldende for hele resten av sektoren: Et styre med 11 medlemmer, hvorav fire er eksterne og med valgt rektor som styrets leder.

For Kunsthøgskolen i Bergen vil det være viktig for fremtidig god rekruttering til rektorrollen at den nåværende arbeidsdelingen mellom rektor og direktør kan opprettholdes.

- KHiB vil understreke at det er bekymringsfullt at utvalget tilkjenner ulike oppfatninger av hvilke konsekvenser en fristilling av statlige institusjoner vil få for anvendelsen av GATS- og EØS-reglene. På dette området kreves det ytterligere utredninger før endelige konklusjoner kan trekkes.

Mindretallets utforming av gratisprinsippet er allikevel et tydelig politisk signal, og man må kunne legge til grunn at dette standpunktet vil føre til færre vanskelige grenseopp ganger enn flertallets forslag. Det vil også gi bedre oversiktighet i forhold til EØS- og GATS-reglene.

Kunsthøgskolen kan ikke se at det er levert tilstrekkelige argumenter for at endret tilknytningsform er en forutsetning for å imøtekomme de utfordringer institusjonene står overfor, og savner dokumentasjon for at ny tilknytningsform er avgjørende i så måte. KHiB vil tvert i mot peke på at en endring i tilknytningsform vil svekke institusjonens mulighet for å møte de overordnede utfordringene som utvalget har identifisert. Det vil skje fordi fokus og ressurser må flyttes innad i institusjonen, og rettes mot de betydelige omkostninger som er forbundet med overgang til selveiende institusjoner. Dette inkluderer alt fra generell "støy" som følge av entydig motvilje i sektoren mot en slik endring, til fastsetting av åpningsbalanse for den enkelte institusjon, utforming av vedtekter og tilpasning til nytt regelverk både for institusjonene og den enkelte ansatte. Her er det samtidig all grunn til å understreke at kvalitetsreformen er under implementering. Den vil måtte ha et hovedfokus i årene fremover. Dette gjør at både motivasjonen og tilgjengelige ressurser for drive en omfattende rekke av formalfokuserte endringsprosesser vil være betydelig redusert.

Kunsthøgskolen vil samtidig understreke at vi betrakter studentene som en partner i vår virksomhet, og ser på studentdeltakelse som en ressurs for utdanningsinstitusjonene på alle nivå. Internasjonalt har Norge fremstått som et foregangsland når det gjelder lovfesting av tilrettelegging for reell studentdeltakelse og -innflytelse i styrende organer ved institusjonene. En reduksjon av studentrepresentasjon vil derfor være et dårlig signal internasjonalt og et tilbakesteg i forhold til forpliktelsene i Bolognaprosessen om studenten som en aktiv partner i høgere utdanning.

3. SPESELT OM OMTALEN AV KUNSTNERISK UTVIKLINGS- ARBEID OG OM KUNSTHØGSKOLENES PLESS

KHiB er godt fornøyd med at utvalget enstemmig uttrykker et klart ønske om å styrke kunsthøgskolenes faglige rettigheter. Det synes også klart at utvalget ønsker å beholde kunstnerisk utviklingsarbeid som mål for virksomheten, selv om dette ikke fremgår klart av det fremlagte lovtekstutkastet.

Kunsthøgskolen i Bergen vil fremheve den betydning som har ligget i den nåværende lovens likestilling av kunstnerisk utviklingsarbeid og forskning som målsetninger for institusjonene under lovens virkeområde. Dette bør føres videre når loven nå revideres, jfr. vår omtale av enkeltbestemmelser i Kap. 4.

De to kunsthøgskolene utgjør etter dagens lov en egen kategori av høyere utdanningsinstitusjoner. Det fremkommer ikke noe eksplisitt om hvordan kunsthøgskolene er tenkt innplassert i den nye inndelingen, men i lys av utvalgets klart uttrykte intensjoner om å styrke disse institusjonenes faglige rettigheter og at stipendiatordningen for kunstnerisk utviklingsarbeid – som leder fram til kompetanse tilsvarende doktorgrad – nå er iverksatt, forutsetter KHiB at kunsthøgskolene nå får status på linje med de vitenskapelige høgskolene. Dette vil også være best i samsvar med det Stortinget allerede har vedtatt om at disse institusjonene skal ha landsdekkende ansvar for høgere utdanning på alle nivå innenfor sine fagområder. Kunsthøgskolen i Bergen vurderer det som mest tjenlig at kategorien opprettholdes også innenfor den nye loven.

4. FORSLAG TIL TEKSTMESSIGE ENDRINGER I LOVUTKASTET

Kunsthøgskolen i Bergen forslår følgende endringer i lovutkastet. Våre forslag er i denne sammenheng begrenset til de forhold som omfatter kunsthøgskolene spesielt og omtalen av kunstnerisk utviklingsarbeid generelt:

4.1. KUNSTHØGSKOLENES INNPLASSERING I LOVEN

§ 1-3 Lovens saklige virkeområde – høyere utdanningsinstitusjoner

Loven gjelder for høyere utdanningsinstitusjoner. Med høyere utdanningsinstitusjoner menes institusjoner som gir utdanningstilbud godkjent etter denne lov eller som har oppnådd faglig akkreditering (jfr. § 2-1) som:

1. Universitet, vitenskapelige høyskole *eller kunsthøyskole*
2. Høyskole

§ 2-3 Faglige fullmakter

Innenfor rammen av institusjonens formål og vedtekter bestemmer akkrediterte universiteter, vitenskapelige høyskoler, *kunsthøyskoler* og høyskoler selv hvilke fag, emner og emnegrupper som institusjonen skal tilby og som skal inngå i grunnlaget for lavere grad eller yrkesutdanning fastsatt med hjemmel i § 2-2.

4.2. OMTALEN AV KUNSTNERISK UTVIKLINGSARBEID

§ 1-1 Lovens formål

Institusjoner under denne lov har følgende formål:

1. Legge til rette for høyere utdanning på høyt internasjonalt nivå.
2. Fremme forskning *og kunstnerisk utviklingsarbeid* på høyt internasjonalt nivå.
3. Formidle kunnskap fra *institusjonenes virkeområde høyere utdanning og forskning*, herunder om vitenskapelige *og kunstneriske* metoder og resultater, til samfunnet for øvrig.

§ 1-4 Virkemidler

4. Bidra til spredning og formidling av *virksomhetens forskningens* resultater.
5. Bidra til innovasjon og verdiskapning basert på *virksomhetens forskningens* resultater.
- 6.----
7. Påse at *institusjonen i sitt virke norsk høyere utdanning og forskning* følger den internasjonale forskningsfronten og utviklingen av høyere utdanningstilbud.
- 8.----

§ 1-5 Særlig ansvar for enkelte institusjoner

Høyere utdanningsinstitusjoner har et særlig ansvar for grunnforskning, *kunstnerisk utviklingsarbeid* og forskerutdanning innenfor de områder som de har rett til å tildele doktorgrad *eller tilsvarende*.